

la cersa

Butlletí del Centre d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall

Número 7 - octubre de 2006

El Dolmen de Roca Sareny

La batalla d'agost de 1714

Nous elements d'història Llorençana

En aquest número de la revista LACERA que teniu a les mans, hem volgut recuperar el format inicial de la revista, no centrant-nos únicament en un tema monogràfic, sinó divulgant diferents aspectes de la història local.

Editem dos articles prou interessants, que tracten tant de l'enterrament col·lectiu megalític o dolmen de Roca Sereny, troballa importantíssima que retrotreu la presència humana al terme llorençà a dos mil anys abans de Crist; i de la crònica d'una de les darreres batalles de la guerra dita de successió, lliurada en el nostre terme l'agost de 1714. Aquesta batalla fou la darrera victòria de les tropes de la Generalitat sobre l'exèrcit franco-espanyol de Felip V, però no pogué impedir la caiguda de Barcelona l'11 de setembre d'aquell any i l'assimilació de Catalunya a les lleis de Castella.

La troballa del dolmen posa de nou de manifest la necessitat de senyalitzar i conservar els llegats del patrimoni històric del nostre poble per tal que esdevinguin un enriquidor bagatge cultural per a nosaltres i per a les generacions futures.

En números anteriors expressàvem aquesta necessitat de respectar i senyalitzar els vestigis encara dempeus del Castell de Pera, o les barraques de vinya disseminades arreu del nostre terme. Però el mateix tracte respectuós reivindicuem per a les ruïnes dels masos i per a tot un seguit de construccions que constitueixen una part important dels nostres orígens i formen part de la identitat llorençana i de la cultura universal.

Podriem fer-ne aquí una llarga relació que passaria tant per la senyalització dels antics camins de bast, per l'agencament de les necròpolis de Coll d'Eres al cingle del Marquet o la més extensa de Vallcàrcara; per la rotulació de l'emplaçament dels masos enrunats; dels molins com el de l'Agell; o de les indústries rurals com ho són els diversos forns de calç, d'obra i de pega esparços pel terme, les balmes o corralots.....

Darrerament hem conegut el projecte d'enderroc de l'Agell un dels masos més emblemàtics del terme situat avui en ple nucli urbà. Ens sembla que cal parlar-ne amb tranquil·litat, perquè perdriem un dels senyals d'identitat del poble.

Unir a l'exercici de les caminades o pedalejades pel nostre terme la possibilitat d'informació sobre els indrets esmentats, facilitaria l'exercici de l'excursionisme i faria possible la tan necessària divulgació de la cultura popular, més enllà del coneixement que poguem tenir-ne pels llibres especialitzats.

Una iniciativa que formulem des de la millor voluntat de col·laboració amb altres entitats i amb les administracions públiques, començant naturalment pel nostre Ajuntament, del qual n'esperem un debat públic pel futur de l'Agell i també la cessió d'un local on poder aplegar els materials històrics. De la història del poble, patrimoni de tots. Parafraçant el joglar direm allò de "Qui perd els orígens, perd la identitat". La nostra identitat es construeix sobre el coneixement del passat, de la nostra història: Guanyem-la, no l'enderroquem endebades!

CARRERAS

A l'avinguda Catalunya, 29

Llibres, diaris, revistes, reprografia, targes de telèfon...

... i tot allò que necessiteu per a estudiar o recrear-vos.

Col·labora desinteressadament en la difusió de la nostra revista. GRÀCIES

lacera

Butlletí de l'entitat LACERA
(Cercle d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall)

Adreça postal: C/ Canigó, 15
08212 Sant Llorenç Savall

Any III núm. 7
Octubre 2006

Preu per a no socis 2,5 €

Direcció i realització:
Jaume Valls i Vila

Redactors: Miquel Casals,
Jaume Valls i Albert Vicens.

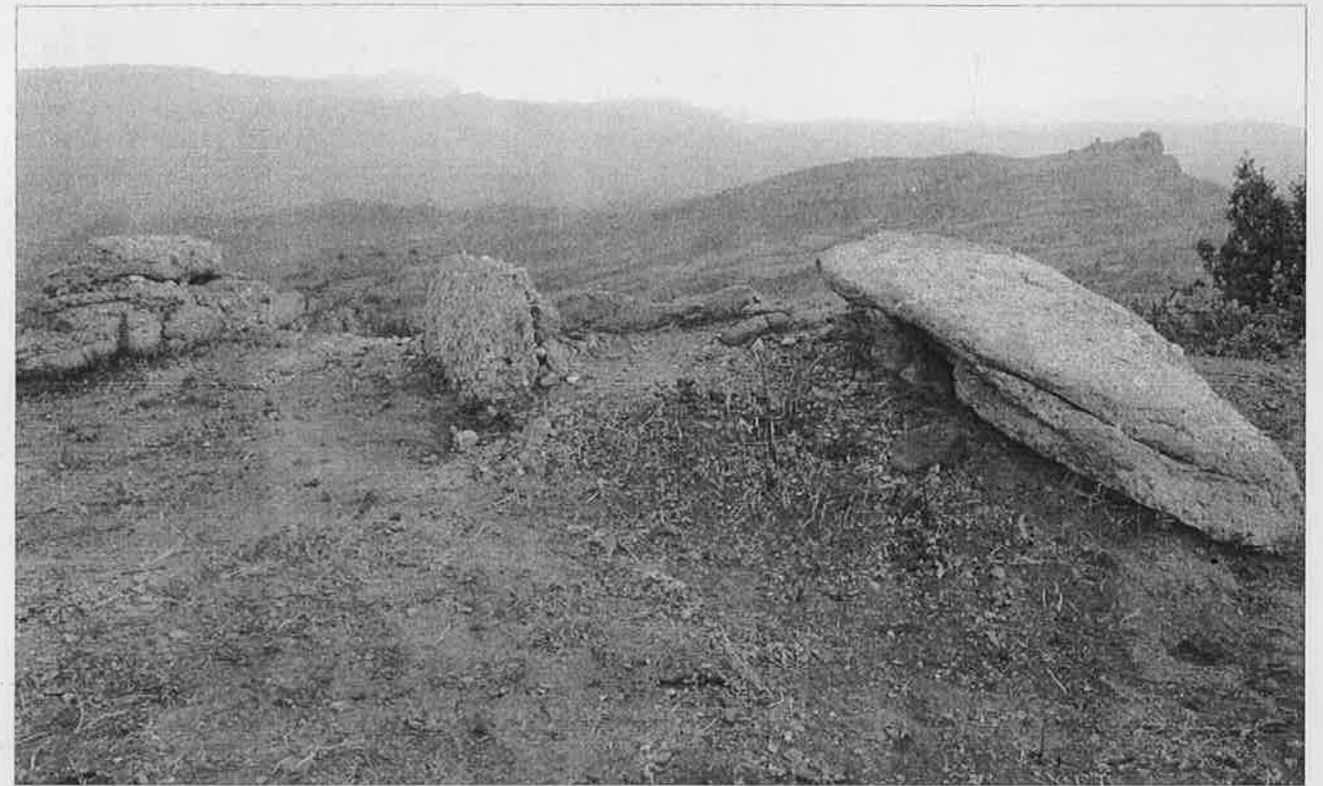
Administració: Gertrudis Rovira

Fotografies: Albert Vicens, Jaume Valls, Miquel Casals

Il·lustracions: + < > & +

Disseny: a187fco

Els primers Llorençans: Un dolmen a Sant Llorenç Savall

Vista general del Dolmen després de l'excavació.

La història escrita del nostre poble es remunta al llunyà segle X, quan el monestir de Sant Llorenç del Munt i el castell de Pera competien per acaparar el poder a Lacera. Estudiar aquells vells pergamins, ratats i esgrogueïts per l'embat del temps, de lletra sovint incomprendible i, per acabar-ho d'adobar, redactats en llatí, exigeix un esforç i una tenacitat gens menyspreables. Reconstruir la història d'un poble o d'un país a partir d'un grapat de documents no és feina senzilla. Però quan la dèria investigadora ens fa recular quatre mil anys enrera, la tasca de l'estudiós esdevé una odíssea. No hi ha cap mena de document on recollir-se (ni en llatí ni en cap altra llengua) i l'única font de coneixement que tenim a l'abast són les restes materials que els antics habitants deixaren escampades pel territori. És aleshores quan els historiadors pleguen veles i cedeixen el pas als arqueòlegs.

Fins ara, els vestigis prehistòrics trobats a Sant Llorenç Savall havien estat força minsos. Alguns fragments de ceràmica al conjunt de les coves Simanya i un grapat de pedres polides escampades per diversos indrets del terme. Tot plegat ben poca cosa, però suficient per assegurar que l'ésser humà ja campava per les nostres terres fa cinc o sis mil anys. Des de principi dels anys setanta, també s'ha especulat sobre la possibilitat de que un amuntegament de pedres que s'alça prop de Creu Vermella correspongués a les restes d'un antic dolmen ensorrat. Fou en Lluís Vergés i Solà qui plantejà per primer cop aquest dilema. Malauradament, l'emplaçament original de dites roques fou modificat quan es construí la pista d'accés a l'antic abocador municipal i, avui dia, és impossible verificar si certament el munt de rocs correspon a un monument megalític o no.

El dolmen de Creu Vermella, doncs, no passarà mai de ser un mer supòsit.

L'any passat, el ridícul patrimoni prehistòric de Sant Llorenç Savall rebé una empenta definitiva quan un grup de caminaires de la Unió Excursionista de Sabadell descobrí un sepulcre megalític de quatre mil anys d'antiguitat al nostre terme municipal. Gràcies a les tasques d'excavació que s'hi han dut a terme, el coneixement sobre la prehistòria llorençana ha fet un pas endavant, il·luminant un xic aquell període tan fosc i llunyà del nostre passat. Els membres de Lacera volem manifestar la nostra alegria davant una descoberta de tal rellevància, probablement la de més valor històric que s'ha fet mai al nostre poble. És per això que us volem oferir quatre ratlles a tall d'introducció sobre aquest tema tan apassionant.

Què és un dolmen?

Entre el neolític final i l'edat del bronze (fa entre 5500 i 3200 anys, aproximadament) s'estengué en algunes regions europees el costum d'aixecar enormes estructures de pedra que avui anomenem monuments megalítics (mega: gran, lític: pedra). Les construccions podien adoptar diferents formes segons la funció per a la qual estaven dissenyades: grans pedres verticals clavades al terra (menhirs), cercles de pedres geomètricament disposades (cromlechs) o bé construccions fetes amb pedres clavades al terra i cobertes amb una gran llosa (dòlmens). D'aquest darrer tipus seria el jaciment trobat al nostre municipi.

En un principi, els investigadors arribaren a la conclusió que el megalitisme va néixer al Pròxim Orient per expansionar-se posteriorment a diverses regions europees. Actualment, però, i gràcies a les millores tecnològiques que han permès una millor datació de les restes, es considera que el costum de bastir grans construccions de pedra aparegué simultàniament a diverses àrees geogràfiques per influència cultural d'unes a altres.

Els dòlmens eren utilitzats com sepulcres on enterrar els morts. Això no obstant, és evident que només alguns dels individus que morien tenien tal privilegi. Aquesta observació ens permet afirmar que, ja a la prehistòria, existia una forta diferenciació social entre la població. És per això que la funció dels dòlmens no era purament la de servir com a lloc d'enterrament, sinó que constituïen veritables monuments d'ostentació social de les classes privilegiades. A més

Aspecte del dolmen abans de l'excavació (octubre de 2005).

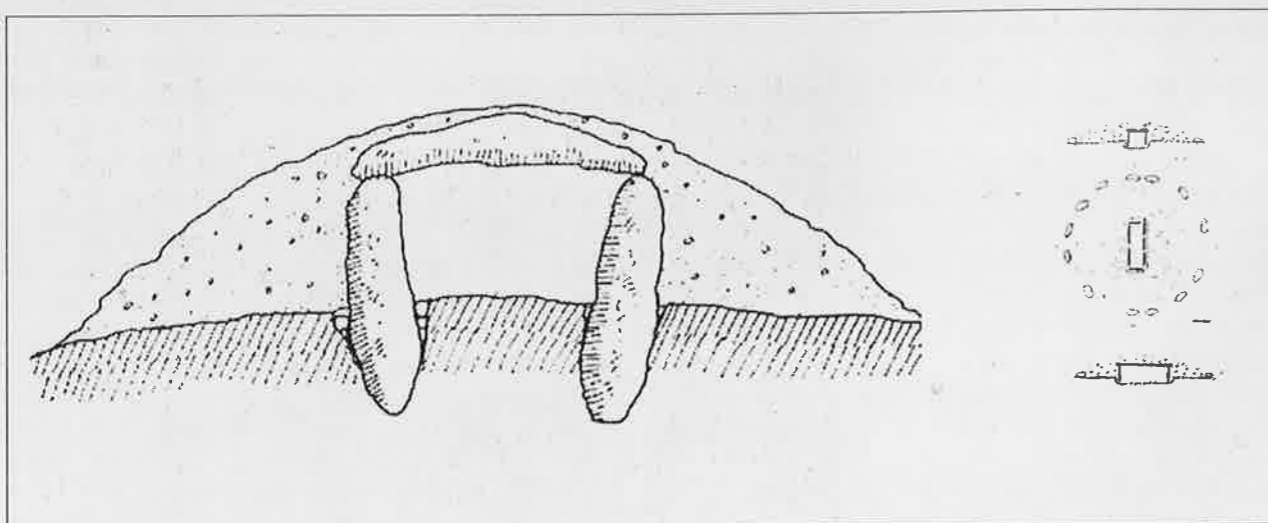
a més, eren importants elements d'antropització del paisatge que facilitaven la delimitació de les àrees d'influència de les diferents tribus o poblats i els permetien fer ostentació del seu poder enfront els altres.

El descobriment del "dolmen" de Roca Sareny

Ara farà un any, els membres de Lacera vam rebre la notícia de l'existència d'un monument megalític al nostre terme municipal. La troballa fou realitzada per membres de la UES de Sabadell, en el decurs d'una excursió per la vall d'Horta. El seu descobridor, en Ramon Farré, es posà de seguida en contacte amb l'arqueòleg de

Sabadell Albert Roig, qui en verificà l'autenticitat i ho posà en coneixement del nostre Ajuntament. La bona nova aixecà molta expectació, puig aquesta mena de vestigis són raríssims al Vallès Occidental i la seva importància històrica és, doncs, de primer ordre.

Finalment, la tardor de l'any passat, s'organitzà una "expedició" per tal de conèixer l'emplaçament del monument. Guiats per en Ramon Farré i l'Albert Roig, alguns representants de l'Ajuntament (entre ells l'alcalde), dos membres de Lacera, una arqueòloga i una paleoantropòloga de la Universitat Autònoma tinguérem ocasió de contemplar el que, sens cap mena de dubte, constitueix la construcció més antiga de Sant Llorenç Savall.

Dibuix esquemàtic sobre l'estructura original aproximada del "dolmen" de Roca Sareny.

Mitjançant una ràpida observació en superfície, els tècnics que ens acompanyaven corroboraren que, efectivament, érem davant una construcció megalítica. La sorpresa encara fou major quan constataren l'existència d'alguns ossos humans escampats damunt la superfície interior del sepulcre. Tot indicava que érem davant una tomba prehistòrica que no havia estat violada. Tota una excepcionalitat que calia preservar de totes totes. Així, per tal d'evitar possibles saqueigs de furtius caçadors de tresors, s'acordà de mantenir en secret l'existència i situació del monument fins que no es tiessin endavant les corresponents tasques d'excavació del jaciment. Un secret que Lacera ha mantingut fins avui, un cop finalitzades les tasques dels arqueòlegs.

Les tasques d'excavació

Durant alguns dies de la primavera passada, un equip d'arqueòlegs contractats per la Generalitat (empresa Atics) tirà endavant la complexa feina de traure l'entrellat d'aquell munt de terra i rocs. El jaciment es troba a uns 720 metres d'altitud, en un cap de carena que baixa des del cim de Roca Sareny en direcció sud, al límit entre les propietats del Romeu i Agramunt, a la vall d'Horta. Totalment, doncs, dins el terme municipal llorençà. Degut a la seva situació, es proposà batejar-lo amb el topònim de "dolmen" de Roca Sareny. L'excavació deixà al descobert un sepulcre megalític en forma de caixa rectangular, delimitat per quatre parets bastides amb llastres de pedra (una de les quals havia desaparegut). L'obertura superior es tapava amb una gran llastra de pedra que es troba tombada al costat mateix de la caixa. Com passava amb aquesta mena de tombes prehistòriques, molts abundants a la subcomarca veïna del Moianès, la caixa devia estar colgada per un túmul de terra encerclat de pedres més petites (veure esquema). Aquesta mena de sepulcre megalític és conegut pels arqueòlegs amb el nom de cista.

Tal vegada foren, però, les troballes realitzades a l'interior del sepulcre les que desvetllaren el major interès dels estudiosos. Fins a un total de sis esquelets humans s'hi trobaren, cinc d'ells amuntegats al fons de la caixa i el sisè (el darrer que s'hi va enterrar) estirat en posició fetal. Els estudis posteriors determinaran l'edat i sexe de cadascun dels cadàvers. Al costat mateix del crani del darrer esquelet, s'hi trobaren

restes del seu aixovar funerari: fragments de ceràmica de diferents tipus, alguna pedra polida i, el més espectacular de tot, un parell de botons prismàtics triangulars fabricats en os, un d'ells amb un gravat lateral en forma de cercles concèntrics.

Gràcies a aquests botons, s'ha pogut determinar amb força exactitud l'edat del nostre "dolmen", car es tracta d'uns objectes que es solien fabricar en una època molt concreta de la nostra prehistòria: el calcolític. Ni més ni menys que fa uns 3800 a 4200 anys. Els nostres avantpassats llorençans, doncs, no van arribar fa quatre dies!

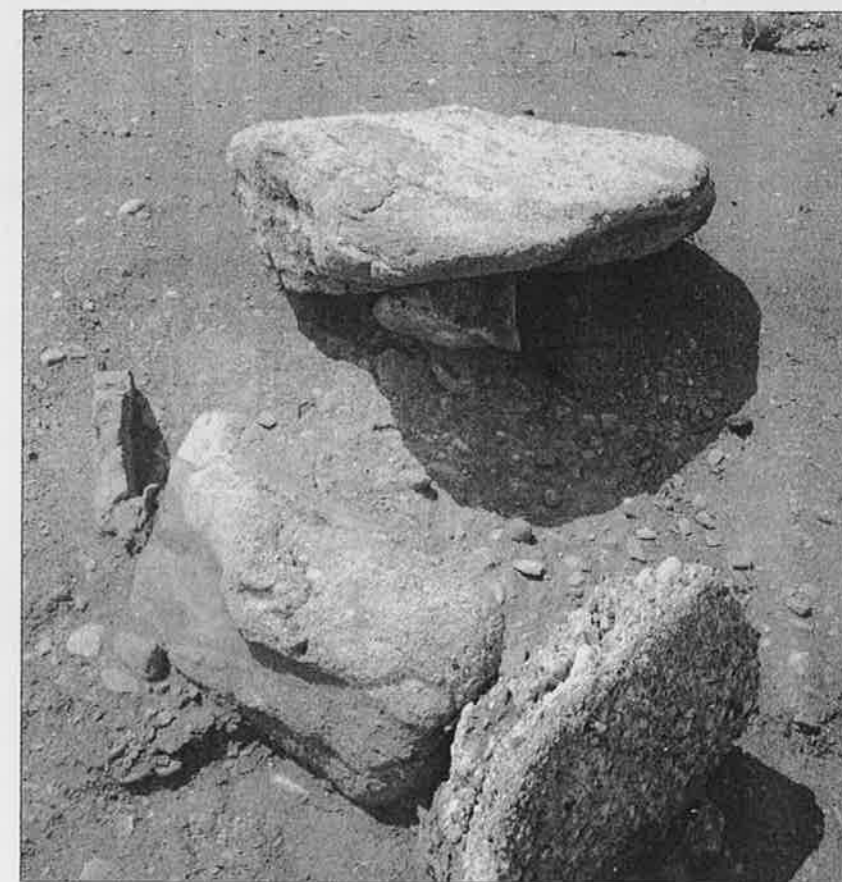
Importància de la troballa

Als ulls d'un observador poc avesat als jaciments prehistòrics, el "dolmen" de Roca Sareny no passa de ser un amuntegament de grans pedres sense ordre ni concert aparent. Degut al desplaçament de la llosa que cobria la part superior del sepulcre, l'estructura típica de caixa rectangular es fa difícil de veure.

Probablement gràcies a això el jaciment es salvà de l'espòli. La visita del dolmen, no ens enganyem, pot resultar-vos decebedora si hi aneu amb l'ànim de trobar-vos un sepulcre de postal, a l'estil dels espectaculars monuments megalítics de l'Empordà. El nostre és un dolmen discret. Això no obstant, des del punt de vista de l'estudi de la prehistòria, el sepulcre megalític de Roca Sareny és d'una rellevància de primer ordre, no només al nostre municipi, sinó també a nivell de Catalunya.

A partir del neolític, el megalitisme s'escampà per bona part de la meitat septentrional de l'actual territori català, establint una mena de frontera cultural al límit de les actuals comarques del Bages, Vallès Oriental i Maresme. Tots coneixem exemples d'aquesta mena de construccions a les veïnes terres del Moianès (a Monistrol de Calders abunden), però al sud d'aquestes comarques els dòlmens són raríssims (en podem trobar un al poble veí de Sentmenat). És per això que la troballa del nostre municipi és excepcional.

Deixant de banda la raresa d'un dolmen al Vallès Occidental, l'altra excepcio-

Aspecte del dolmen després de l'excavació (abril de 2005).

nalitat del jaciment és el fet de que conservi el seu contingut gairebé intacte. La troballa dels sis esquelets demostra la presència humana a l'alta vall del Ripoll des de fa uns quatre mil anys. A falta de l'informe definitiu de l'excavació, el descobriment ens permet arribar a diverses conclusions sobre la prehistòria llorençana:

L'ésser humà habità de manera estable l'alta vall del Ripoll des del calcolític, fa uns 4000 anys. Probablement existí algun poblat permanent a les rodalies del dolmen, tal vegada al marge del Ripoll o a la mateixa vall d'Horta. Les troballes de pedres poli-

des reforcen aquesta possibilitat.

L'ocupació del territori devia ser més o menys permanent, com indica el fet que la tomba es reutilitzés en diverses ocasions.

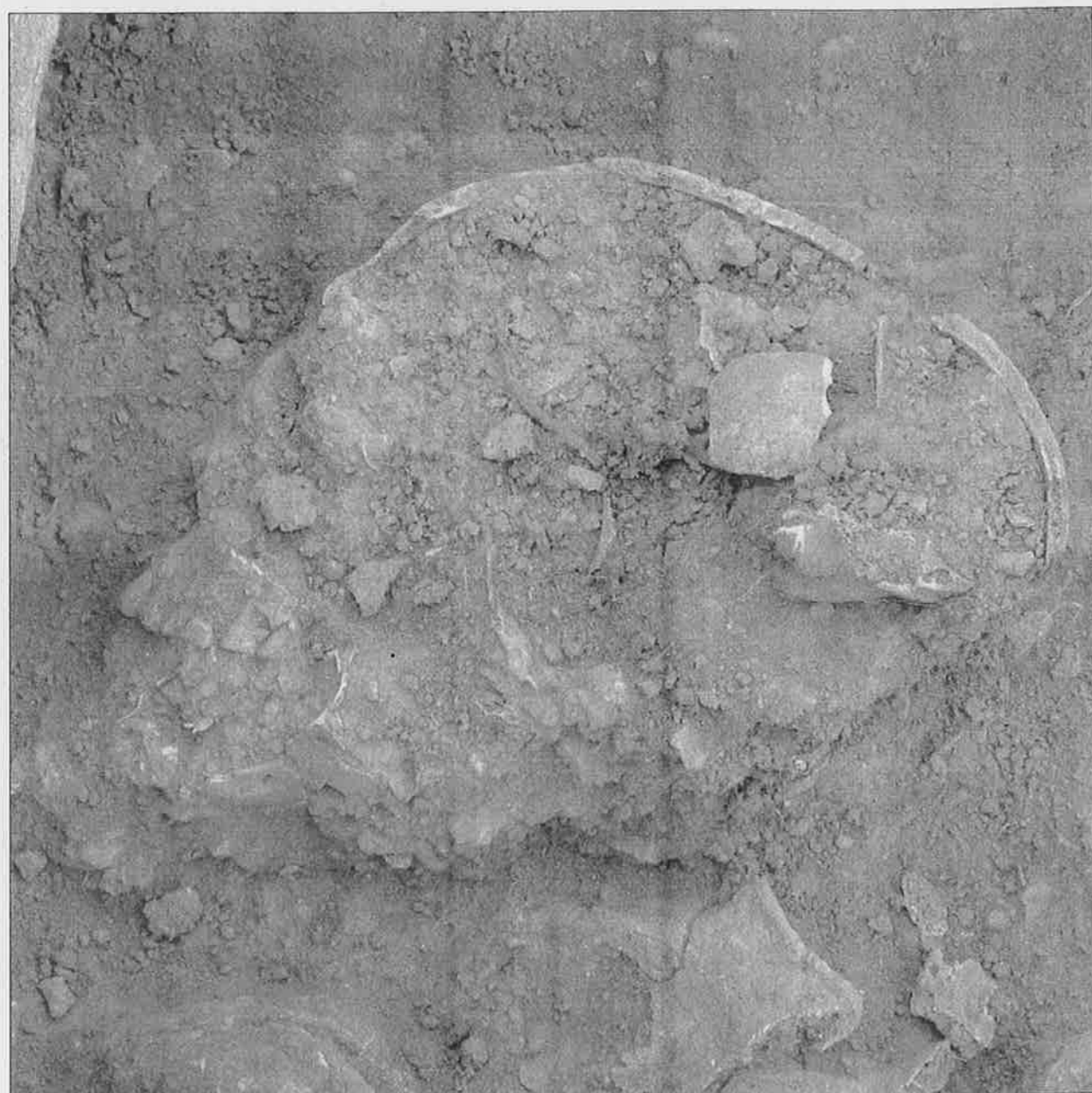
Existia una important diferenciació social dins d'aquella població. Només els individus que, per una raó o altra, gaudien de cert reconeixement mereixien ser enterrats dins el sepulcre.

Existia una certa manufactura d'objectes de ceràmica, pedres polides i alguns elements ornamentals (botons d'os) que probablement estaven vinculats a alguna xarxa comercial amb els poblats veïns.

Els antics pobladors de les terres llorençanes establiren una forta identificació amb el territori que habitaven. El dolmen, amb la seva situació al capdamunt de la carena, era un bon senyal d'identitat enfront els seus veïns.

Amb aquestes quatre ratlles queda ben palès, doncs, que la troballa del "dolmen" de Roca Sareny constitueix una veritable joia arqueològica. Només cal esperar que, un cop acabada l'excavació, les tasques de consolidació de les pedres permetin la seva conservació. Aquest és el nostre desig.

Miquel Casals i Albert Vicens

Detall del crani de l'esquelet número 6 del Dolmen de Roca Sareny. Segurament un dels primers llorençans.

La Guerra de successió 1700-1714

Un conflicte internacional on Catalunya perdria els seus drets històrics

La guerra de successió a la corona d'Espanya, fou un conflicte bèl·lic de la primeria de del segle XVIII on s'implicaren les potències europees i, que acabaria amb el triomf de la dinastia borbònica i amb la fi dels drets i privilegis històrics dels territoris de la Corona d'Aragó que foren assimilats a les Illes de Castella. Catalunya va mantenir una posició erràtica en les seves al·liances, fet que li costaria perdre els seus furs, però la historiografia romàntica i mitòmana de la renaixença convertí aquella derrota militar en el símbol nacional. L'onze de setembre, diada nacional de Catalunya, commemora, precisament la caiguda de Barcelona en aquest dia de l'any 1714.

A la mort sense descendència directa, l'any 1700, del Rei Carles II (dit l'Encantat, Madrid 1661-1700), -darrer representant del llinatge austríac dels Habsburg-, aquest monarca anomenà hereu dels regnes hispànics al príncep Felip, Duc d'Anjou, nét del rei de França, Lluís XIV, i que fou proclamat rei amb el nom de Felip V. Aquesta decisió testamentària va provocar un conflicte entre les principals potències europees, i també, una llarga guerra civil en els regnes hispànics, entre els partidaris de Felip V i de l'arxiduc Carles d'Àustria, el qual que també reivindicava el tron.

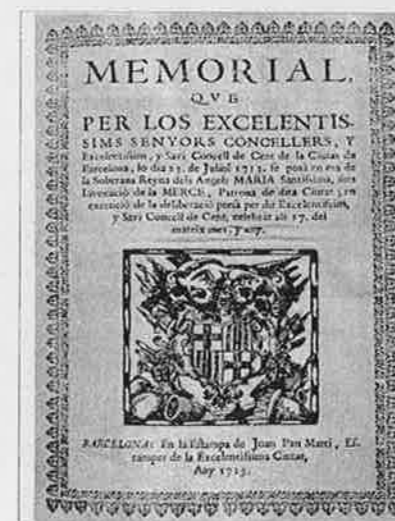
Catalunya amb el Rei Felip V (1700-1705)

Felip d'Anjou, de la dinastia dels Borbons, accedí al tron d'Espanya i Amèrica a Versalles el 16 de novembre de 1700. Regnaria fins l'any 1724. L'any 1701 arribà a Barcelona per a jurar les Constitucions catalanes. Llavors autoritzà el port franc de Barcelona i el comerç dels catalans amb Amèrica. Els catalans acceptaren llavors a Felip V com a monarca, tot refusant les pretensions a la corona de l'arxiduc Carles d'Àustria (Viena, 1685-1740), el qual, l'any 1703, havia estat proclamat per la cort imperial de Viena (Àustria), rei d'Espanya, amb el nom de Carles III.

L'arxiduc Carles d'Habsburg, Carles III, llençà el seu exèrcit a la conquesta dels regnes hispànics. L'any 1704 posà setge a Barcelona, amb les tropes austríacistes, que foren vençudes i refusades per l'exèrcit feli-

pista. Mesos després, l'any 1705, els barcelonins finalment sucumbiren a les tropes del Pretendent, després d'un nou setge i d'intensos bombardeigs. Amb l'entrada de Carles d'Àustria, uns sis mil barcelonins partidaris de Felip V, entre els quals hi havia bisbes, clergues, nobles i juristes, abandonaren llavors la plaça forta de Barcelona i sel's anomenà "botiflers".

D'ençà d'aleshores els catalans defensaren el dret al tron de l'arxiduc Carles d'Àustria que pretenia assolir la sobirania almenys sobre les terres de l'antiga Corona d'Aragó, és a dir, l'Aragó, València, Catalunya, les Illes i el Rosselló; a més dels territoris Nàpols i Sardenya, que ja posseïa, i de Sícilia, illa aquesta que era sota la protecció de l'Imperi i de la Gran Aliança.

Memorial de juliol de 1713.

La Corona d'Aragó, austríacista des de 1705, s'alineà amb la Gran Aliança, -coalició formada pels regnes d'Anglaterra, Holanda Portugal, Prússia, Savoia i l'imperi Austríac.- Catalunya signà el 20 de juny de 1705 el Pacte de Gènova-, mentre que la dinastia borbònica era sostinguda pels exèrcits felipestes de Castella i de la França del rei Lluís XIV. -avi precisament, de Felip V de Borbó-, un país que exercia un model de govern basat en la monarquia absolutista i el centralisme.

Catalunya amb l'Arxiduc Carles

Una altra interpretació d'aquesta història és que els països de l'antiga Corona d'Aragó desitjaven canviar la seva situació dins de la monarquia espanyola, atès l'antagonisme amb Castella per llur primacia, i d'entre els dos models en conflicte per a dirigir Europa, s'alinearen des de 1705 amb les corones de la Gran Aliança que practicaven l'imperialisme descentralitzat, i que juntament amb una àmplia autonomia per les nacions que governaven, afavorien la il·lustració.

Catalunya, va voler sobreposar-se a la seva decadència prenent partit, des de 1705, per l'Arxiduc Carles, en aquella Guerra de Successió, dita després Guerra d'Ocupació, en que les tropes angleses i austríaques lluitaren als regnes hispànics contra les tropes franceses, amb el suport dels seus respectius partidaris: Borbònics a Castella i Austríacistes a la Corona d'Aragó.

En els primers anys la guerra va ser favorable a l'arxiduc Carles, el qual amb tropes i l'esquadra angloholandesa desembarcà a Lisboa l'any 1704, i després amb participació catalana ocupà Gibraltar, fet que donà als anglesos el control de la Mediterrània occidental.

Després del setge infructuós de Barcelona de 1704, l'any 1705 els aliats assetjaren de nou la capital catalana, que aviat capitulà, i el pretendent austríac entrà al Cap i Casal on jurà les Constitucions i presidí les Corts catalanes amb el nom de Carles III fins a l'any següent. Carles III es casaria a Viena l'any 1707 amb Elisabeth Cristina de Brunswick i el matrimoni s'instal·là a Barcelona.

L'Aragó, les Balears i el País Valencià també s'havien revoltat, l'any 1705, seguint l'exemple català, iniciant-se aleshores la guerra civil entre els partidaris de Carles d'Àustria i de Felip d'Anjou. L'any 1707, entre el 25 i el 27 d'abril, tingué lloc la decisiva batalla d'Almansa, on l'exèrcit comandat pel mariscal de França James Stewart Fritz-James, més conegut com a el Duc de Berwick, (Moulins, França, 1670-Philipsbrug, Alemanya, 1734) derrotà les tropes dels generals Lord Galway, anglès, i Das Minas, de Portugal. El triomf de Berwick propicià que, un mes després, Felip V entrés a València, on el juny de 1707, proclamà el primer decret de Nova Planta, emparant-se en el "dret de conquesta" i que

imposà les lleis de Castella a la legislació foral de la Corona d'Aragó i del Regne de València.

Anglaterra, en el seu desig de dominar el Mediterrani occidental, ocupà l'illa de Menorca el setembre de 1708, en nom del rei Carles III, però la dominaria fins a l'any 1752.

Canvi d'aliances a Europa

Les victòries militars de les tropes felipistes (formades per castellans i francesos) que havien guanyat a les de l'arxiduc a la batalla d'Almansa (1707), i, malgrat el contractat de Carles III que guanyà el 20 d'agost de 1710 a Monte Torrero i l'endemà entrava a Saragossa, van continuar. Les victòries felipistes a les batalles de Villaviciosa i de Brihuega (1710), van fer possible que Felip V assimilés a Espanya (Sota les lleis de Castella) els regnes d'Aragó i de València. Només quedaven fora del seu control Catalunya i les illes Balears.

Mentre la guerra civil continuava a la Corona d'Aragó, l'any 1711, es produí la mort prematura i sense descendència masculina, de l'emperador austríac Josep I, germà de l'arxiduc Carles. Llavors Carles III abandonà Barcelona per instal·lar-se a Viena, deixant a la ciutat comtal a la seva muller, l'emperadriu Elisabeth de Bursnwick.

Aquesta mort inesperada de l'empera-

dor Josep I va capgirar el signe del conflicte europeu. L'arxiduc Carles heretà la corona imperial austríaca, i davant l'avinentsa d'estendre també el seu poder a Espanya, unir les corones, i dominar una bona part d'Europa i Amèrica, refent l'imperi de Felip II, les potències europees canviaren el signe de les al·liances. Així Anglaterra, amb llur característica habilitat diplomàtica, abandonà la Gran Aliança, retenint en el seu poder els ports de Gibraltar i Menorca.

El 6 de desembre de 1712 les tropes portugueses es retiraren de la defensa de Barcelona per terra. També ho van fer, paulatinament, les tropes angleses i les austríaques, abandonant Catalunya a les seves forces, a la seva dissort.

L'exèrcit francès, comandat pel Comte d'Arennes, entrà a Catalunya pel Pirineu la matinada del 28 de desembre de 1712 i, ja des de La Jonquera, emeté un enèrgic bàndol contra tothom que donés suport a la causa austríaca. Aquest exèrcit francès era impressionant: el formaven 39 batallons amb 20.000 infants, 4.000 cavallers i 30 canons, el quals iniciaren un autèntic "pas-seig militar" pel territori català. Així l'1 de febrer de 1713, aquelles disciplinades tropes creuaren el riu Ter, acampant a Torroella de Montgrí.

La presència militar francesa va fer recular les tropes del general anglès, el Comte Stahemberg, que romania al nord de Catalunya, el qual es retirà estratègicament

des de la ciutat de Girona fins a Hostalric (La Selva) amb els seus 10.000 homes, i continuà reculant. L'emperadriu Elisabeth de Bursnwick, esposa de Carles III, abandonà Barcelona just abans d'iniciar-se el setge sobre la capital catalana.

La pau d'Utrecht sentencià Catalunya

La pau entre les potències europees signà finalment a Utrecht-Rjstaad (Holanda)

l'abril de 1713, entre austricistes i francesos. Mitjançant aquest tractat d'Utrecht, Felip V s'assegurava el tron d'Espanya i Amèrica, mentre Anglaterra consolidava el seu predomini a la Mediterrània occidental i obtenia també l'hegemonia en el molt rendible negoci de la tracta d'esclaus.

La concreció de la pau d'Utrecht en el territori fou el pacte de L'Hospitalet de Llobregat, signat secretament el 22 de juny de 1713, entre els representants aliats que romanien a Catalunya, ja disposats a l'eva-

cuació, i les forces felipistes que es preparaven per ocupar militarment el país.

Anglaterra no va complir el pacte de Gènova signat amb els catalans. L'emperadriu i les tropes aliades es van retirar ordenadament de Catalunya sense ser hostigades. El Principat es quedà sol, sense exèrcits que li donessin suport. Llavors Felip V que havia concentrat el seu exèrcit castellà i francès per a conquerir Catalunya, ocupà el país. Fou l'inici de l'anomenada guerra d'ocupació.

RESISTÈNCIA I GUERRA D'Ocupació

Llavors es produí la reacció catalana contra l'abandó internacional. Malgrat la nova conjuntura amb la sortida de les tropes dels països que li foren aliats, les institucions catalanes s'obstinaren a resistir, de forma suïcida, als victoriosos exèrcits franco-espanyols. El 30 de juny es reuní a Barcelona la Junta de Braços de les Corts Catalanes que acordà resistir fins a l'extrem. Després d'un debat que durà fins al 8 de juliol, l'endemà proclamà el ban de guerra i decidí la resistència a ultrança, en un darrer i inútil intent, tant a la ciutat de Barcelona com en la plaça fortificada de Cardona i les comarques centrals, malgrat que ja s'havia produït la ràpida capitulació de les places fortes de Tortosa, Lleida i Girona.

En el decurs de la guerra d'ocupació, l'agost de 1713, Les tropes de Felip V saquejaren Caldes de Montbui i Sentmenat, Terrassa i el municipi de Sant Pere de Terrassa, fidels a la Generalitat, i ocuparen pacíficament Sabadell, puix que la Marquesa de Meca, sortí a suplicar, fóra les muralles de la vila, al cap de les tropes d'ocupació, amic seu, que no exercís la cruel-

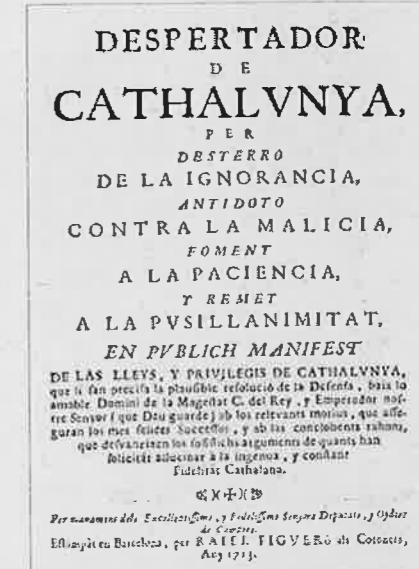
tat, prec que fou atès. Sabadell mantingué una ambigüitat calculada entre felipistes i carlistes. (Carreras, EHS, 256).

El setge de Barcelona

Barcelona, el Cap i Casal, fou assetjada per terra i mar des del 25 de juliol de 1713. Els exèrcits que la tenien cercada, eren comandats, des de març de 1713, pel Duc de Pòpuli i, d'ençà de juliol de 1714, ho foren pel mariscal de França, el Duc de Berwick. Els exèrcits assetjants llençaren dins les muralles de la ciutat més de 30.000 bombes per a reduir els resistents. Malgrat la pressió, Barcelona resistí el setge franco-espanyol durant tretze mesos (!), i caigué finalment en poder de Felip V l'11 de setembre de 1714, després d'una heroica defensa.

La situació de Barcelona assetjada per terra i per mar, era cada vegada més crítica. Dins de les muralles es resistia amb un exèrcit format per uns dos mil soldats regulars enquadrats en vuit regiments. El constituïen les llesve aixecades per la Generalitat al principi de la guerra, desertors de l'exèrcit felipista, voluntaris valencians i aragonesos, i també alguns soldats alemanys, hongaresos i italians. També en formaven part tres esquadrons de cavalleria (uns 370 homes), i un miler de miquelets. Aquestes forces eren sota el comandament d'Antoni de Villaroel i Pelàez, militar professional d'origen familiar gallec, tot i que nasqué a Barcelona el 1656, i que el 1697 ja defensà la ciutat dels atacs dels francesos. Villaroel, enquadrat inicialment a l'exèrcit de Felip V, s'adherí a la causa dels austricistes a Galícia, i Carles III el nomenà tinent mariscal.

A banda de l'exèrcit regular, la milícia popular que defensà Barcelona fou "La Coronela". Aquesta força era formada per homes

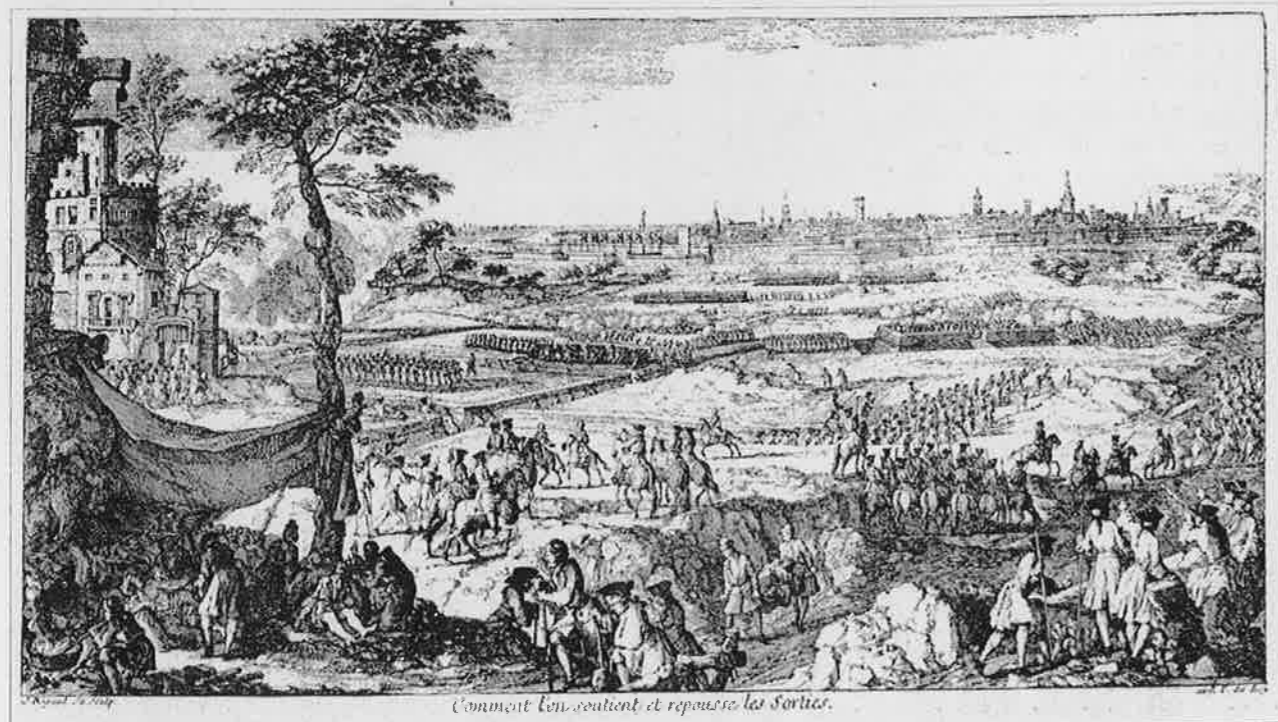

Publicació en defensa dels privilegis de Catalunya.

d'ofici agrupats en gremis. Aglutinà a quaranta-vuit companyies integrades per 80 homes cadascuna, és a dir, per prop de quatre mil efectius, "La Coronela" la comandava el Conseller en Cap, amb l'assessorament de militars professionals. El darrer Cap de "La Coronela" fou l'advocat Rafael Casanova i Comas (Moià, 1660- Sant Boi de Llobregat, 1743).

Els defensors de Barcelona aguantaren estoïcament la fam i els bombardeigs dels assetjants, en un ambient marcat pel fanatisme i l'obcecació religiosa. Esperaven un miracle salvador, que produís un tomb en la seva sort, i, en els darrers dies del setge, nomenaren Generalíssima a la patrona de la ciutat, la Verge de la Mercè.

La fam fou tan terrible que els darrers dies del setge els defensors barcelonins sobrevisqueren menjant rates, un cop s'hagueren cruspit els góssos, gats i pardals.

Coment l'en content et repousser la sortie.

Representació d'un combatent en una rajola catalana del Segle XVIII.

SANT LLORENÇ EN LA GUERRA

El poble de Sant Llorenç Savall és mantingut durant la guerra fidel a la causa catalana i, com veurem, va tenir un paper destacat en la resistència als exèrcits d'ocupació, castellà i francès. El poble patí però, com en tota guerra, de l'avidesa dels dos bàndols enfrontats, i els llorençans hagueren de subministrar avituallaments a les tropes i homes als exèrcits, com és el cas del regidor de la vila Joan Agell enrolat en l'exèrcit borbònic i que moriria, precisament, en el setge de Barcelona.

Ja hem vist com la sort dels furs de Catalunya i de la Corona Aragonesa es jugà en l'estratègia de la política internacional. Paulatinament les tropes dels regnes aliats, abandonaren els catalans a la seva dissort, que acabaren resistint i lluitant en solitari a Barcelona i Cardona front els exèrcits professionals de Castella i de França.

A primers de juliol de 1714 el Duc de Berwick, mariscal en cap de l'exèrcit francès, fou enviat per Lluís XIV per a liquidar la resistència catalana. Entrà a Catalunya, per a comandar l'exèrcit borbònic i substituir al general Pòpuli en el setge de Barcelona. El dia 6 de juliol el Duc de Berwick ja era al Besós. Era el principi de la fi dels resistents.

El Marquès de Poal al poble

Antoni Desvalls i de Vergès (Poal, La Noguera, 1666- Viena, Àustria, 1724) conegut com "El Marquès de Poal" (títol que li fou atorgat a tall pòstum l'any 1725), era instal·lat amb el seu germà Manuel al castell de Cardona, i era el dirigent del braç militar de la Diputació del General (Generalitat de Catalunya). A Cardona rebé instruccions del cap militar, el general Villaruel, per, des de l'interior del país, reclutar voluntaris i alçar lleves en els pobles per combatre amb la causa de la Generalitat.

Representació d'un combatent en una rajola catalana del Segle XVIII.

Representació d'un combatent en una rajola catalana del Segle XVIII.

Desvalls pretenia socórrer l'assetjada Barcelona des del rera país. Llavors va fer de Sant Llorenç Savall, entre d'altres poblacions de la serralada pre-litoral, a l'entorn de Barcelona, un dels centres operatius i de comandament de les tropes catalanes. Desvalls i els seus homes foren constantment perseguits i hostigats per l'exèrcit franco-espanyol.

Ja a primers de 1714 Antoni Desvalls havia fracassat en l'intent de reclutar gent de les valls de Ribes i de Ripoll per portar-la a Barcelona i reforçar-ne la defensa, perquè l'exèrcit castellà, format per uns tres mil homes, li ho va impedir.

Així el 24 de març de 1714 comunicava des de l'Estany (Moianès) al general Antoni Villaruel, -comandant suprem de les forces catalanes i cap militar dels defensors barcelonins-, l'intent de fer front a les tropes castellanes del general Bracamonte i de Gonzalez, que hostigaven els catalans, dividint lliurs forces a una i altra banda del riu Congost. Llavors el Marquès de Poal s'instal·là a Sant Llorenç Savall, mentre que la tropa d'Ermengol Amill, cap d'una altra partida catalana, ho feia a Viladrau.

El dia 2 d'abril Desvalls escrivia des del nostre poble "He resolt des de luego juntar lo major número de gents me sia possible practicar lo que V.E. me ordena, encara que encontro no poca dificultat així per la falta

de medis i manteniments com perque luego de passar per un lloc, luego entra a ocupar-lo l'enemic i no me deixa formar cos capaç per aquesta funció". El Marquès de Poal es referia a la manca de soldats professionals en comptes de somatents, perquè "en ningú paratge puc detenir-me molt: tots desitgen fer-ho i s'ofereixen, mes ningú dona lloc lo enemic per executario". Desvalls encareix la tramesa de diners i municions per tal de reunir els sis mil homes que creia necessaris per escometre a les tropes del Duc de Populi que assetjava Barcelona, però "el país no volia marxar", es lamenta, (Cartes comuns originals AHMB).

Una missió impossible

Però Desvalls no abandonava la seva missió, que esdevenia cada dia més difícil, gairebé impossible, atesa la manca de diners i, en conseqüència de subministraments i fins hi tot de menjar per als seus soldats voluntaris. Des de Sant Llorenç Savall escrivia el 15 d'abril de 1714 que esperava reunir la gent necessària per a auxiliar Barcelona.

Dos dies després, el 17 d'abril, se li reuní la tropa d'Ermengol Amill, la qual havia estat sorpresa a Monistrol de Calders el dia 15 per les tropes regulars de Gonzalez, el qual tenia la base del seu destacament a Sabadell. L'endemà, dia 16,

Representació d'un combatent en una rajola catalana del Segle XVIII.

Amill topava amb l'exèrcit del general Bracamonte a Sant Feliu de Codines. Segons explicà el mateix Ermengol Amill des d'Avinyó (Bages) el 19 d'abril "perdí cinc mossos i a Francisco Peracolls de Malla, de descuit "acutxillat" i, segons notícies, haja acabat en lo patíbul de la forca per ser home conegut en la defensa de la pàtria". (Efectivament el mallenc Francisco Peracolls fou penjat a la forca a Vic, el dia 17 o 18 d'abril).

Llavors el Marquès de Poal es retirà a Avinyó, on fa palès el pesombre del propòsit d'ajudar a Barcelona, trencant-ne el setge, i escriu que "lo país està més omís o contrari del que podia ponderar". A Castelltersol el 24 d'abril reberen cartes dels emperadors (d'Àustria) que "serviran crec.- redacta-, de no poc consol al país que certament se troba molt desalentat a vista dels estralls de l'enemic".

Nous intents d'auxiliar Barcelona

El Marquès de Poal i les tropes que pogués reclutar a la Catalunya interior per

trencar el setge, eren la única esperança que mantenia dempeus la resistència de Barcelona.- formada per tropes regulars i voluntaris de la coronela.

El Duc de Berwick conegué les ordres del Maquès de Poal d'intentar concentrar tropes per socórrer Barcelona, i aleshores, el general francès augmentà les columnes destinades a vigilar el camp sitiador, en un radi de quatre hores, i es decidí a hostigar els catalans en els seus refugis més segurs, per mitjà de les tropes del general Bracamonte. Aquesta pressió, exercida pels exèrcits castellà i francès, obligà els soldats catalans a replegar-se, des de la serralada prelitoral vers l'interior del país.

El coronel Ermengol Amill, en virtut de les ordres rebudes, creuà el Vallès per arrencar-se a la muntanya de Montserrat, rebent a Monistrol una carta-ordre de Desvalls des de Borredà (Berguedà), en la qual li manifestava la confiança de poder-se-li unir el dia 6 d'agost. Amb el seu intrèpid moviment de tropa, Amill s'havia interposat entre els exèrcits del general Bracamonte que dominava el Vallès, i el del comte de Montemar que era

emplaçat a Esparraguera, per tal de dominar el Llobregat, i al qual no podia escometre per disposar aquest darrer d'una força molt superior. Malgrat això, una partida de cavalleria del coronel Amill, comanada per l'alferes Maria, s'enfrontà, en una acció desesperada, amb les tropes del comte de Montemar, amb el tràgic resultat de 44 soldats morts, onze dels quals foren fets presos i passats a ganivet, entre ells el propi alferes Maria i els seus dos fills.

El Marquès de Poal va continuar refugiat a Borredà fins el 7 d'agost, dia en que escriví que sortia del Berguedà perquè Bracamonte "li tocava alarma". Tres dies després, el 10 d'agost de 1714, el Marquès de Poal i el general Josep Moragues eren a Olost (Lluçanès), i l'endemà, dia 11 d'agost, Poal escrivia des de Sant Feliu Saserra a Amill que era a L'Estany o a Artés, que Moragues havia sortit cap a Ripoll per tractar d'aixecar el somatén "per apostar-se sobre la plana de Vic i controlar els moviments de Bracamonte, mentre que jo passo a socórrer a VE". L'endemà, el general Moragues ja era a Alpsens.

L'Arxiduc Carles d'Àustria desembarca a Barcelona l'any 1705.

Cravat de Felip V.

LA BATALLA DE TALAMANCA I SANT LLORENÇ

L'Església romànica de Santa Maria de Talamanca, testimoni de la batalla.

Antoni Desvalls es trobava a Talamanca (segurament al castell, dalt el nucli del poble) el dia 13 d'agost, quan es presentaren reunits els destacaments borbònics del general González i del comte de Montemar, amb una tropa formada per "1.500 cavallers i un major número de soldats d'infanteria". Els castellans ocuparen la muntanya que es davant del poble de Talamanca. (la serra de Mussarra) distribuïts així: "Els Rosetas al peu de la riera, en dos turons diferents part d'infanteria i cavalleria, immediatament quasi tota la restant infanteria, i poc més enllà alguns dragons (soldats de cavalleria) desmuntats, quedant son retén dalt, en la casa de la Munassa (es refereix al mas de Musarra, ara del terme de Monistrol de Calders, per una mala transcripció)".

El Marquès de Poal descriu també fil per randa la disposició de les tropes catalanes: "Em paregué fer baixar a la riera els del coronel Mitjans a fer-los foc; los de D. Segimon Torras i Masagura l'esquerra; sota el castell de Talamanca el destacament de Cardona de Magraners; sobre la font porció de somatens, quedant els restants de retén dalt (en el castell) que amb tots serien 2.000 homes, en companyia de dos esquadrans de cavalleria. En lo alt de la muntanya, sobre una codina (turó) altra porció d'infanteria, i més avall un esquadró d'ofici-

als, homes d'honor i alguns infants, Sobre la dreta, tota nostra restant cavalleria i el regiment de Don Armengol (es refereix a Ermengol Amill)".

Tot seguit explica el desenvolupament de la batalla: "Però durant el foc dels de la riera (de) prop de dues hores, sense que els enemics s'atrevisin a avançar-nos, doní ordre a nostra gent de que desallotgessin els Rosetas del seu puesto, executant-ho amb tant valor, que luego foren los dueños de ell". (Conquistaren la posició de la riera).

"A est mateix temps vaig disposar que lo coronel Ferrer, amb porció de somatens i cent cavalls, a comando de D. Ramon de Rialp, que eren les companyies de D. Juan Talbadeller i D. Adjutori Segarra, i un oficial de voluntaris, passassen per la de Granera a envestir lo enemic per la retaguardia, de forma que a penes arribaren lo obligaren a treure tota la caballeria del retén, i porció d'infanteria, i fiu avançassin los de Sagimon i Masegur per la dreta del camí a dita casa de Mussarra, amb la companyia d'hússars voluntaris, que, per no poderse mantenir los de Ferrer, se malogrà lo pegar foc a les municions de l'enemic que tenien en dita casa, pues desocupats de aquells los enemics, carregaren sobre éstos fent-los retirar; però los va sostenir de una bona porció de gent."

Avançaren a est temps los del coronel Mitjans, i molts dels paisans, amb gran intrepidesa, de forma que a quatre passos disparaven les pistoles, i desallotjaren lo enemic de les colines, posant en fuga la cavalleria; de manera que si la sua infanteria no hagués resistit lo foc, i avançat amb gran garbo a nostra gent, crec que se haguessin perdut los enemics; però si digne d'admiració (és) lo valor de nostres paisans, que trobant-se sense municions i obligats a retirar, ho executaren en bona forma, fent-los por amb escopetes i, defensant-se a pedrades, i per sostenir-los fiu que lo destacament de Cardona los donàs una gran desçarrega, la que posà peu a ratlla a l'enemic, sense atrevir-se a passar per avant, per espai de mitja hora.

Acabà lo dia i (ens) retirarem tots nosaltres a Talamanca molt vigilants i lo enemic a casa de Mussarra molt temeròs, fent córrer la paraula a la nit, com si fora dins una plaça.

L'endemà 14 d'agost, victòria Catalana

"Lo dia 14, de bon matí, -continua el seu relat Desvalls- sobre lo despojo de alguns morts, hi hagué moltes escopetades, però no fou cosa. I lo enemic prengué sa marxa per a Sant Llorenç Savall, luego manifestà lo mateix, i encontrant-nos, los envestírem amb tant valor, que confosos se posaren en fuga, encara que de quan en quan feien alguna defensa. No obstant, no pararen fins a Sabadell, sens haberos deixat sosegar en Sant Llorens Savall, que, a poder aguantar-ho nostra infanteria, sens dubte los preniam 300 cavalls, pues los obligarem a fer peu en terra i fugir costa avall; però ne matarem alguns i lin prenguerem mes de trenta, matant-li molta gent, segons certa relació dels de Sant Llorenç, Sabadell i Terrassa, que en ditas funcions diuen ha perdut, entre nafrats i morts, los enemics, passats de 600 homes i 50 oficials. Nosaltres, 10 morts i 23 ferits."

Tenint present que el camí entre Talamanca i Sant Llorenç, passa pel castell de Pera, els indrets del nord del terme deuen ser testimoni d'aquells fets d'armes.

L'historiador Sanpere i Miquel en el seu llibre "Fin de la naci6 catalana" del qual

n'hem extret abundosa informaci6 per aquest treball, comenta que el triomf de les tropes de Desvalls a la batalla entre Talamanca i Sant Llorenç Savall, causà l'efecte contrari del què es podia preveure. "Els somatens -explica- espantats de llur relativa vict6ria, desaparegueren del camp de batalla, com temerosos del que podria passar si ara Poal els portava a Sabadell", i "per a fer-los revenir -escriu Poal- ha estat precís noves ordres i rigoroses penes". "I era amb aquesta tropa que en vèncer es desbandava i fugia a casa seva, amb la que Desvalls deuria burlar el cord6 de destacaments que protegien el camp assetjador, i encara després, forçar les línies del setge per entrar a Barcelona!". Certament, una missió impossible.

El 15 d'agost, ara des de Mura, Antoni Desvalls trameté a Barcelona el relat de la batalla per mitjà del capità de cavalleria del regiment d'en Brichfeus. No és tot el que en coneixem puix el 20 d'agost Desvalls, ara des d'Olesa, ens assabentava del seu contingut, que com la resta d'informació es conservava a primers de segle a l'Arxiu Municipal de Barcelona.

Darrers intents

Desvalls continuava resolt a fer un va-i-tot per entrar a Barcelona, com li reclamava Villarroel, llavors "comptant amb lo favor de Déu i de sa Mare santíssima", aixe-

cà un somatén general "Sens rèplica, excusa ni dilació alse lo somatent general de 14 anys en amunt sens excepció de persones sien nobles ciutadans o plebeyos i los necessaris manteniments, Vingan en mon seguiment repicant sempre les campanes i fent cridar: Via Fóra, socorro a Barcelona!, prevenint que lo que se'n tornarà o no voldran executar com ho ordeno, seran castigats amb tot lo rigor militar".

Així reuní el 21 d'agost a Olesa de Montserrat als oficials de les seves tropes per decidir si amb quatre mil homes podia intentar trencar el setge o si era preferible que Ermengol Amill, que s'ofereí, s'introduís a la ciutat amb un miler d'homes. Es decidí la segona opció amb els coronels Ferrer, Massaguer, Mitjans i Brichfeus al capdavant.

En sortir d'Olesa i arribar a Terrassa s'assabentà que un cordó de tropes des de Sabadell a Martorell, seguint la riera de Rubí, li barrava el pas, Poal derivà vers Castellar i Sentmenat. Però les tropes de Sabadell li obriren foc, i després de tres hores de combat "una grossa porció de somatens vehent aquell foch se'n tornaren a ses cases i nosaltres fent alto a la casa del Farell, tornarem a éstas muntanyes", després es replegaria a Sant Feliu de Codines escriu des de Mura el dia 24.

La tropa de Brichfeus i Mitjans sortí de Vacarisses l'endemà però en arribar al pla del Papiol per creuar el camí real, fóren ata-

cats per fusellers i s'hagé de retirar a Corbera.

Es reuniren de nou a Capellades el 29 d'agost.

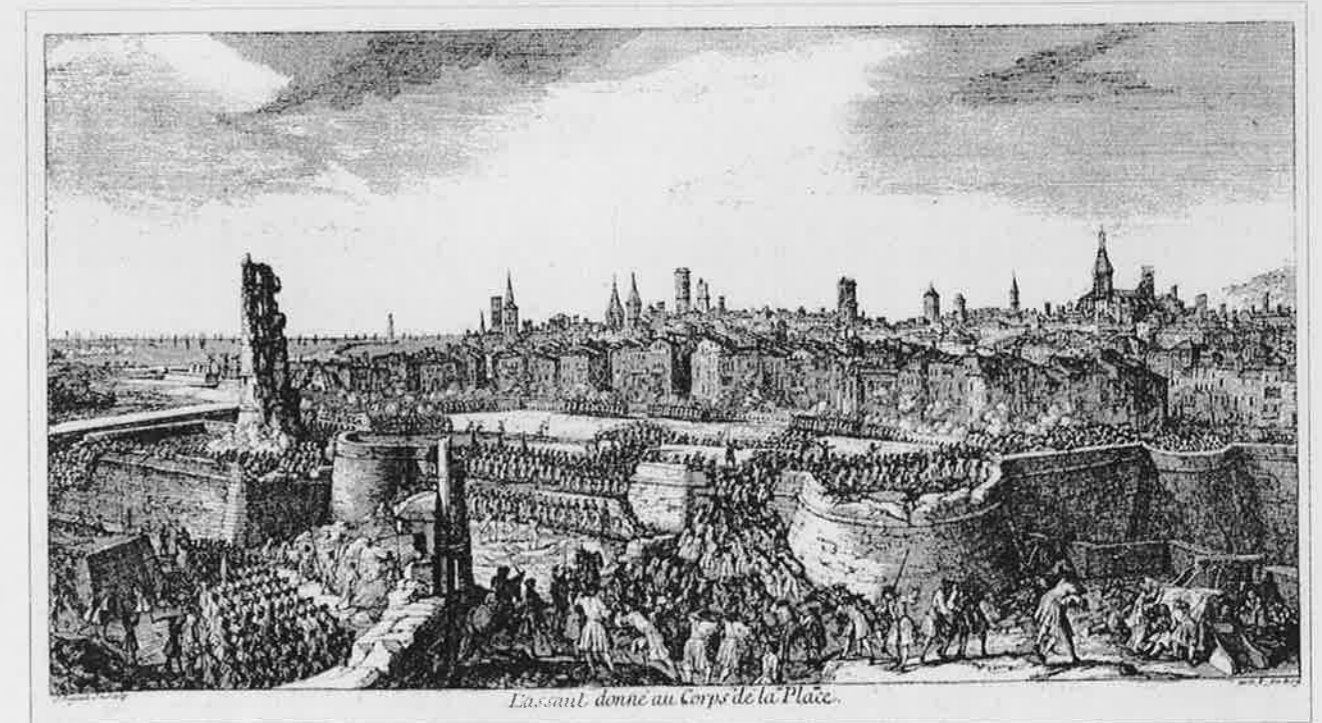
Altres Llorençans en guerra

En el decurs de 1714 Joan Agell, paraire regidor (jurat) de la vila, va emmalaltir i morí el 29 de gener en el camp de l'exèrcit borbònic, franco-espanyol, que assetjava la ciutat de Barcelona. Joan Agell, va nèixer a Sant Llorenç Savall l'any 1656, i comptava en morir 57 anys.

Pels llibres sacramentals de la parròquia de Sant Llorenç, dipositats ara a l'Arxiu Episcopal de Vic, sabem que Joan Agell era el fill gran, i per tant, l'hereu de Salvador Agell i Rovira i d'Elisabeth Sala (no sabem si de la Font o de Sant Llogari).

Joan Agell i Sala era parayre. Es casà l'1 de gener de l'any 1689 * amb Maria Sala i Marquet, donsenlla, del mas Marquet de les Roques de la Vall d'Horta, filla de Pau Sala i d'Elena Marquet, c6njugues. Maria Sala i Marquet fou dotada pel seu matrimoni amb 200 lliures barcelones pagadores en quatre terminis.

Una anotació en el llibre d'òbits explica que Joan Agell "No feu testament perquè essent Regidor de la vila hagué d'anar al

camp de l'exèrcit situat davant de Barcelona en lo any 1714 i allí caigué malalt i morí"

La vídua, Maria Sala i Marquet, morí el 28 de febrer del mateix any i feu testament en poder del rector Calsina el 13 de febrer de 1714. L'hereu del matrimoni fou Ramon Agell i Sala, batejat el 21 de febrer de 1699.

No tenim altres notícies respecte als morts llorençans o forasters en aquests episodis de la Guerra de Successió. L'única referència, a bada del regidor Joan Agell és que el 2 d'abril de 1714 fou passat per les armes per ordre del Marquès de Poal, i enterrat a Sant Llorenç, Valentí Valls natural de...

Fi de la guerra i de les Constitucions Catalanes

Barcelona finalment capitulà el dia 11 de setembre de l'any 1714. La diada nacional de Catalunya commemora precisament aquella desfeta. Cardona fou la darrera plaça forta de Catalunya en resistir l'ocupació borbònica. Mallorca i les Pitiüses capitularien deu mesos després, l'11 de juliol de 1715. Només la illa de Menorca, -que

quedà sotmesa a l'ocupació anglesa durant 44 anys-, no fou incorporada al Regne d'Espanya.

Vençuda la resistència catalana, el 10 de gener de l'any 1716, Felip V signà el decret de Nova Planta, que posava fi a les constitucions de Catalunya. El seu reglament posterior, obra del marquès de Castel-Rodrigo i datat el 7 de juliol de 1717, configurava un estat centralista regit per les lleis de Castella. Catalunya, Aragó, el País Valencià i les Illes perdien els seus drets històrics.

El Duc de Berwick, mariscal de França.

El país s'administrà en corregiments. La sots-vegueria del Vallès queda integrada al corregiment de Mataró, amb un corregidor castellà nomenat pel Rei. S'imposà la contribució del Cadastre Reial (que esdevingué la contribució territorial) i el personal (la llicència fiscal). Els Consells municipals es convertiren en Ajuntaments i el procurador reial fou substituït per l'Alcalde. Això posa fi al sistema electiu d'insaculació. A Sant Llorenç l'Ajuntament es componia d'un batlle i un sots-batlle, de quatre regidors, un síndic personer i un síndic procurador. S'instaurà el reial Cadastre, impost general que gravava amb un 10% les rendes del capital i amb un 8,5% les del treball, però aquesta imposició reial, era independent de la tradicional, és a dir, els delmes i primícies que cobraven als llorençans el senyor del Castell de Pera i el rector de la parròquia.

L'any 1719 començaren a fer servei per garantir l'ordre públic les esquadres del poble de Valls, forces que després es coneixerien com a Mossos d'Esquadra.

Jaume Valls i Vila

ELS PRINCIPALS PERSONATGES

ANTONI DESVALLS, MARQUÈS DE POAL

Els germans Manuel i Antoni Desvalls i De Vergós eren nats a El Poal (La Noguera) on Antoni hi nasqué l'any 1665.

El 1705 amdots germans dirigiren l'aixecament antoborbònic de l'Urgell i La Segarra, des d'on prengueren la plaça de Fraga (1706).

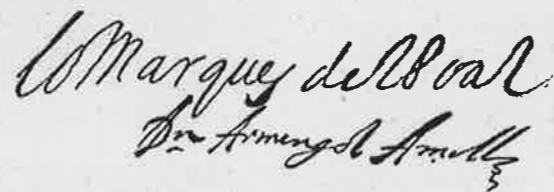
L'any 1709 Manuel Desvalls fou nomenat governador de la plaça forta de Cardona, i amb el seu germà Antoni derrotaren, el 30 d'octubre de 1713, l'exèrcit del Marquès de Bus integrat per uns dos mil homes.

El gener de 1714 en l'alçament contra els exèrcits franco-espanyols ocupants, Antoni Desvalls abandonà, per ordre de la Generalitat, el castell de Cardona per emprendre la lluita a la Catalunya interior, on la població s'havia revoltat contra els ocupants durant vuit mesos, i després recorregué el rerepaís amb la missió de reclutar tropes per trencar el setge de Barcelona.

Manuel Desvalls restà al castell de Cardona, amb una guarnició de 300 homes, i on tenia emprisonats els enemics borbònics capturats pel seu germà Antoni.

El 18 de setembre de 1714 amb les forces d'Antoni i Manuel replegades a Cardona, aquest convingué la capitulació amb el mariscal de camp felipista, el Conde de Montemar, i els dos germans passaren a Mataró on s'embarcaren fins a Gènova. Tant Manuel com Antoni moriren a Viena (Àustria).

Antoni Desvalls morí l'any 1724 i fou honorat amb el títol pòstum de Marquès de Poal l'any 1725.

ERMENGOL AMILL

Nat a Can Mill de Bonestarre, a la Vall de Cardós, l'any 1665, fou mestre de minyons a Agullana (Alt Empordà). Formà part de la tropa del general Josep Moragues amb el grau de coronel.

Emprisonat el setembre de 1714, fugí de la presó de Girona a França i s'instal·là a Viena (Àustria) on comandà una companyia de Cavalleria de l'exèrcit imperial. Morí al regne de Nàpols en la lluita entre grecs i turcs l'any 1718.

RAFAEL CASANOVA I COMES

Nat a Moià l'any 1660 ha estat -lamentablement- considerat el símbol de la resistència catalana. Advocat i notari, fou elegit Conseller en Cap de la Ciutat de Barcelona i comandà les forces de "La Coronela" que resistiren el setge de la ciutat.

El 10 de setembre de 1714 resultà ferit en combat, en travessar-li una bala la cuixa, entre els baluards del Portal Nou i de Sant Pere, arborant la bandera de Santa Eulàlia, patrona de la ciutat. Llavors fou portat a l'Hospital de la Mercè per curar-lo de la ferida. Allà es feu estendre un certificat de defunció i feu cremar tots els seus papers, fet que li permeté despistar l'exèrcit invasor i poder sortir de Barcelona disfressat amb un hàbit de frare, cap a Sant Boi de Llobregat, d'on era filla la seva segona esposa.

Restablert de les ferides, es reincorporà a la tasca professional a Barcelona l'any 1719, i fou notari real de Felip V, fins a la seva mort natural l'any 1743 a Sant Boi on reposen les seves despulles.

JOSEP MORAGUES

Josep Moragues i Mas nasqué en el darrer terç del segle XVII, segons algunes versions al mas Moragues de Joanet, avui al terme d'Arbúcies, segons altres a Joanetes (Garrotxa), en el sí d'una família de terratinents. Estudià a l'Acadèmia del braç militar de Barcelona, d'on sortí als vint anys destinat a La Seu i a Puigcerdà. Es casà amb Magdalena Ciralt, filla d'una casa hisendada de Sort.

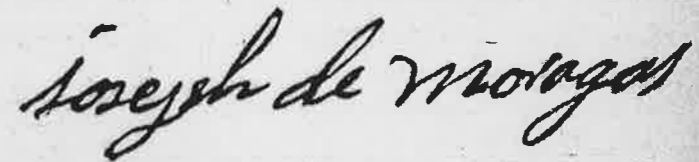
Era militar de professió i ja havia lluitat a Barcelona, en la guerra contra el francès de final segle XVII, a les ordres del príncep de Darmstad que fou el seu referent militar.

Austriacista conspirà contra Felip V i intervingué en un intent d'apoderar-se de Barcelona l'any 1704, acció que fracassà. Participà en la conquesta de Barcelona pels austriacistes el setembre de 1705, i també, com a coronel de cavalleria, per terres valencianes i aragoneses l'any 1706.

Carles III el nomenà comandant de la tropa situada fóra de la ciutat de Barcelona i l'any 1709 rebé el títol de general de batalla. Va estar al front de les tropes del nord de Catalunya, al principi amb els prohoms de Vic, que enviaren Antoni Parera a signar el pacte de Gènova, i dominà el pirineu oriental amb una especial vinculació a Sort. Després del Pacte de l'Hospitalet de juny de 1713, decidí amb la seva oficialitat continuar la lluita. El novembre hagué de capitular a Castellciutat, però aconseguí pactar que la seva tropa fos escortada fins a Barcelona. Ell restà malalt a Sort, però el maig de 1714 repregué la lluita amb gent del Pallars i l'Alt Urgell, col·laborant les seves tropes amb les d'Antoni Desvalls en la part final de la guerra a les comarques barcelonines.

Capitulà amb altres militars insurrectes al castell de Cardona obtenint la consideració de tropa imperial austríaca que s'evacuava, amb respecte de vides i hisendes i de plaça a l'exèrcit espanyol per als oficials. El pacte però no es respectà, i els resistents catalans foren perseguits. Moragues fou citat a Barcelona on el capità general el tenia sota vigilància i li negà el passaport per a emigrar.

S'escapolí, i el març de 1715 intentà fugir a Mallorca, on encara es lluitava, amb altres resistents, però fou pres a Montjuïc per una delació, jutjat, executat i esquarterat. El seu cap s'exhibí per a escarni públic en una gàbia de ferro dalt el Portal de Mar de Barcelona, on romangué dotze anys malgrat els prec de la vídua per enterrar-lo.

El monument de Cardona, darrer bastió de resistència a Felip V

CAMINS I TERME DE LACERA

La nostra entitat juntament amb el Centre Excursionista Llorençà organitzarà una sèrie de set excursions destinades a recórrer els camins històrics llorençans i a reconèixer els límits del nostre terme municipal. Les excursions es preveuen en set etapes de circumval·lació del terme de Sant Llorenç Savall, en el sentit de les agulles del rellotge. El recorregut s'iniciarà al coll del Llor, que establix el límit nord amb Mura (Bages).

Les sortides s'acompanyaran amb un díptic informatiu de l'itinerari i dels diversos indrets i topònims del recorregut.

Proposta d'itineraris

1a Etapa. Els orígens lacerans - 26 de novembre de 2006

Sortida: Des del pont del Marquet de les Roques (Vehicle des del poble). Camí històric de Mura, 7' Font del Llor, 35' Collet del Llor (límit termenal amb Mura), 45' Els Emprius, 1 hora 15' Coll de Pregona, 1h.30' l'Era Ventosa, 1h.45' Carena de Roca Sareny, 2h. baixar al Dolmen de la Roca Sareny, 2h.15' Coll de la Costa, 2h. 30' Coll d'Agramunt, 2h. 45' Castell de Pera, 3h. Coll del Castell, Carena de la Muntada, 3h.25' Can Brossa, 3h.45' Pont del Marquet de les Roques.

2a Etapa. Nord enllà.

3a Etapa. Pel camí ramader termenal amb Granera i Gallifa.

4a Etapa. Pel desconegut sector llevantí, llindant amb Sentmenat i Caldes.

5a Etapa. Per la Serra Alta i el riu Ripoll.

6a Etapa. Al llindar de Castellar i Matadepera.

7a Etapa. Pel termenal abrupte al sostre del terme.

COMMEMORACIÓ DE LA BATALLA DE TALAMANCA I SANT LLORENÇ

El diumenge 24 de setembre l'Ajuntament llorençà organitzà diverses activitats per a commemorar la darrera victòria de les tropes fidels a la Generalitat front a l'exèrcit borbònic que va tenir lloc el 13 i 14 d'agost de 1714 entre Talamanca i Sabadell. Amb aquesta finalitat s'organitzà el recorregut entre Talamanca i Sant Llorenç, escenari de la batalla, però la pluja impedí completar l'excursió guiada per l'Albert Vicens que acabà al mas de La Muntada, a la Vall d'Horta. Allí en Jaume Valls i Vila va exposar els fets històrics de fa 292 anys enrera que s'emmarcaren en l'anomenada guerra d'ocupació, darrera fase de la guerra de successió a la Corona d'Espanya.

DUES XERRADES-COLOQUI

Per completar la commemoració s'han organitzat dues xerrades col·loqui sobre la Guerra de Successió a la Casa de Cultura, que tindran lloc els divendres 6 i 27 d'octubre, respectivament, a dos quarts de vuit del vespre. La primera es farà amb motiu de la presentació de la revista Lacera i anirà a càrrec de Jaume Valls, centrant-se en la participació de Sant Llorenç Savall en la darrera part del conflicte. La segona, serà a càrrec de l'historiador Oriol Jonquera.

FIRA D'ENTITATS 2006

Lacera va estar present a la Fira d'Entitats organitzada per l'Ajuntament al remodelat carrer de la Rectoria. La Gertrudis Rovira oferí les publicacions de l'entitat en l'estand que ens cedí el Centre Excursionista Llorençà, al qual li donem gràcies.

L'AGELL: "CAP INTERÈS"

Això és el que deia la premsa local fa pocs dies, en referir-se ni més ni menys que a la masia de l'Agell. Afegien que, per tant, l'enderrocarien totalment per bastir en el seu lloc un ultramodern edifici de ferro, vidre i formigó. Això sí, amb molt de disseny (mostren una imatge de la maqueta del projecte que fa posar els pèls de punta). Pensem que aquest singular i angulós edifici es pot construir a qualsevol lloc del poble (si és una mica lluny, millor) i sense tirar a terra una casa pairal que SÍ QUE TÉ INTERÈS. I MOLT. Per cert... quins savis han decidit sobre aquesta qüestió? Quins són els seus interessos?

L'Agell, senyores i senyors amb poder de decisió, és, deixant de banda el Marquet de l'Era, la casa més important que tenim a Sant Llorenç. Documentada des del segle XI, fou propietària de tot el rodal del poble i de bona part del nucli urbà actual, inclos el molí del mateix nom, fins que entrà en decadència al segle XVIII. L'edificació que veiem actualment és d'aquesta època i conté mol-

tes llindes i pedres treballades, elements precisament no massa abundants al poble (al menys en el seu emplaçament original), així com decoracions geomètriques a l'exterior, pròpies d'un casal de certa importància. Tot i que no hem tingut ocasió de veure'n l'interior, de ben segur que conté elements interessants.

Com volem que Sant Llorenç Savall conservi la seva identitat pròpia, ja força malmesa, si fem desaparèixer un dels edificis més emblemàtics i amb més història que tenim dins el nucli urbà? Tenim la sort que s'ha conservat fins avui, malgrat la increïble deixadesa de que ha estat víctima (tal vegada intencionada?). Sant Llorenç no s'ho mereix, ni s'ho pot permetre. De disseny amb diner públic ja en tenim molt: la passarel·la, la pista esportiva... per no esmentar la mateixa entrada al poble.

No qüestionem, ni de bon tros, la creació del Museu del Foc, però sí el preu que s'hauria de pagar. L'AGELL NO POT DESAPARÈIXER, encara hi som tots a temps!!